

Krzysztof Fudalej

”Samochody pancerne : historia,
organizacja, opis, taktyka,
wykorzystanie i zwalczanie”,
Leonard Furs-Żyrkiewicz, Oświęcim
2013 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 14(65)/3 (245), 184-185

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Książka składa się z pięciu części podzielonych na rozdziały. W pierwszej części omawia podstawy sztuki wojennej, a w szczególności pożądane cechy wodza oraz samego dowodzenia. Druga poświęcona jest głębszemu przedstawieniu jej zasad, w rozbiciu na zagadnienia związane kolejno z: ubezpieczeniem, obroną, obroną przez natarcie oraz samym natarciem. Bardzo mocno krytykuje stosowanie ugrupowania kordonowego, a nacisk kładzie na posiadanie silnych odwodów, obronę ruchową, energiczność działania oraz posiadanie inicjatywy. Część trzecia jest poświęcona analizie zastosowania zasad sztuki wojennej na przykładzie bitew starożytności. W nich to, zdaniem autora, ukazują się one w całej swej prostocie najwyraźniej i w sposób najłatwiejszy do ich zrozumienia.

W części czwartej, zatytułowanej *Doktryny*, autor porównuje dwie doktryny dominujące na przełomie XIX i XX stulecia we Francji i w Niemczech. Omawia warunki wpływające na ich kształtowanie, podstawowe założenia oraz kolejne przemiany. Ostatnia, piąta część książki poświęcona jest manewrowi. Rola Arciszewski zajmuje się szukaniem drogi do uniknięcia zastygnięcia frontów w wojnie pozycyjnej, co miało miejsce podczas I wojny światowej. W tym celu szczegółowo i obszernie analizuje manewry Joffre'a i Moltkego z sierpnia i września 1914 r., a w szczególności popełniane przez nich błędy. Następnie zajmuje się przemianami w sztuce dowodzenia w czasie I wojny, omawiając kolejno „bankructwo” i „odrodzenie” manewru.

Wielką zaletę książki jest umieszczenie 21 dwustronicowych map, które niezbędne są przy lekturze części piątej. Poza nimi w treści znajdują się inne jeszcze mapy obrazujące poszczególne bitwy. Niestety, w obecnym polskim wydaniu zrezygnowano ze, znajdujących się w publikacji z 1934, indeksów (osobowego, geograficzno-etnograficznego) oraz wykazów (szkiców oraz dzieł wymienionych w treści). Również spis treści nie jest tak szczegółowy, jak w oryginale – podane są tylko podrozdziały, bez części składowych, co jednak nie utrudnia znacząco korzystania z książki. Dużą wadą obecnego wydania jest pozostawienie zawartych w przypisach odwołań do innych fragmentów treści w formie niezmienionej, co sprawia, że faktycznie odsyłają one do wydania z 1934 r. Niemniej jednak wady te nie przekreślają olbrzymiej wartości tej pięknie napisanej książki i to nie tylko dla osób zainteresowanych sztuką wojenną i historią wojskowości.

Leonard Furs-Żyrkiewicz, *Samochody pancerne. Historia, organizacja, opis, taktyka, wykorzystanie i zwalczanie*, red. A. Rokosz, „Napoleon V”, Oświęcim 2013, 269 s.

Omawiana praca jest reprintem wydania z 1928 r. Jej autor, Leonard Furs-Żyrkiewicz (1900–1965) po wstąpieniu do Wojska Polskiego w 1919 r. uczestniczył w wojnie polsko-sowieckiej. W wojsku II RP służył przede wszystkim w oddziałach samochodowych, czołgów i samochodów pancernych, Centrum Wyszkolenia Broni Pancernych oraz w Dowództwie Broni Pancernych. W 1939 r. m.in. dowodził batalionem czołgów R-35. Po przedostaniu się na Zachód służył w jednostkach oraz szkołach broni pancernej. Po zakończeniu II wojny światowej pozostał na emigracji.

Zgodnie z zawartą we wstępie deklaracją autora, książka *Samochody pancerne* powstała w związku z utworzeniem szwadronów samochodów pancernych, mających wzmacniać wartość bojową polskiej kawalerii. Miała ona pomóc jej oficerom i starszym podoficerom oraz dowódcom wyższych szczebli zapoznać się z tym nowym środkiem walki, co ułatwiłoby zarówno współpracę z własnymi wozami bojowymi, jak i zwalczanie broni tego typu użytej przez przeciwnika. Praca Leonarda Furs-Zyrkiewicza jest bogato ilustrowana ponad 150 zdjęciami i szkicami. W obecnym wydaniu zasadnicza treść jest poprzedzona biogramem autora i przedstawieniem okoliczności powstania książki, napisanym przez Ewę Cherner. Godna uwagi jest też praca redaktora naukowego, który, poza uwspółcześnieniem pisowni i poprawieniem kilku błędów, m.in. w zapisie nazw samochodów pancernych, w przypisach uzupełnił i objaśnił parę, wzbudzających wątpliwości, fragmentów pracy.

Książka obejmuje wstęp autora, przedmowę komendanta Szkoły Czołgów i Samochodów mjr. Wacława Hryniewskiego i trzynaście rozdziałów uzupełnionych bibliografią obejmującą prace w pięciu językach oraz załącznikami. Pierwsze dwa rozdziały dotyczą powstania, rozwoju oraz budowy samochodów pancernych. W kolejnym zostały omówione różne typy wozów bojowych używanych w najważniejszych armiach europejskich. Rozdziały czwarty i piąty traktują o organizacji oddziałów samochodów pancernych oraz ich właściwości. Następne cztery części książki poświęcono problemom doboru personelu oraz jego szkoleniu, uzbrojeniu i wyposażeniu wozów bojowych oraz musztrze ich oddziałów.

Najobszerniejszy jest rozdział dziesiąty, w którym autor przedstawił taktykę oddziałów. Rozdział jedenasty poświęcił omówieniu metod zwalczania samochodów pancernych oraz ówczesnych typów uzbrojenia przeciwpancernego. W kolejnej części książki przedstawił przykłady wykorzystania oddziałów takich wozów bojowych. W ostatnim rozdziale, trzynastym, autor przedstawia własne prognozy na temat przyszłości samochodów pancernych.

Książka ta, napisana przez praktyka, znającego zarazem dobrze teorie i publikacje zagraniczne, daje pełny wgląd w taktykę oraz wyposażenie oddziałów samochodów pancernych w 1928 r.

Przemysław A. Szudek, *Wspomnienia oficera do zadań specjalnych*, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, RYTM, Warszawa 2012, 256 s.

Autor wspomnień, Przemysław Szudek, był bez wątpienia postacią niezwykłą. Urodzony 13 grudnia 1921 r., we wrześniu 1939 r. walczył w szeregach 21 Pułku Piechoty im. Dzieci Warszawy. Następnie był oficerem Armii Krajowej, gdzie pełnił funkcję oficera odbioru zrzutów. Aresztowany przez Niemców w grudniu 1942 r., po torturach i pobycie w obozach na Majdanku, w Auschwitz-Birkenau oraz Dautmergen, zdołał uciec w styczniu 1945 r. do Francji, gdzie wstąpił do służby w Polskich Siłach Zbrojnych. Po zakończeniu II wojny światowej w szeregach armii brytyjskiej walczył na Półwyspie Malajskim. Jako pisarz wojskowy i wykładowca Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie zabiegał o właściwe upamiętnienie polskiego wysiłku